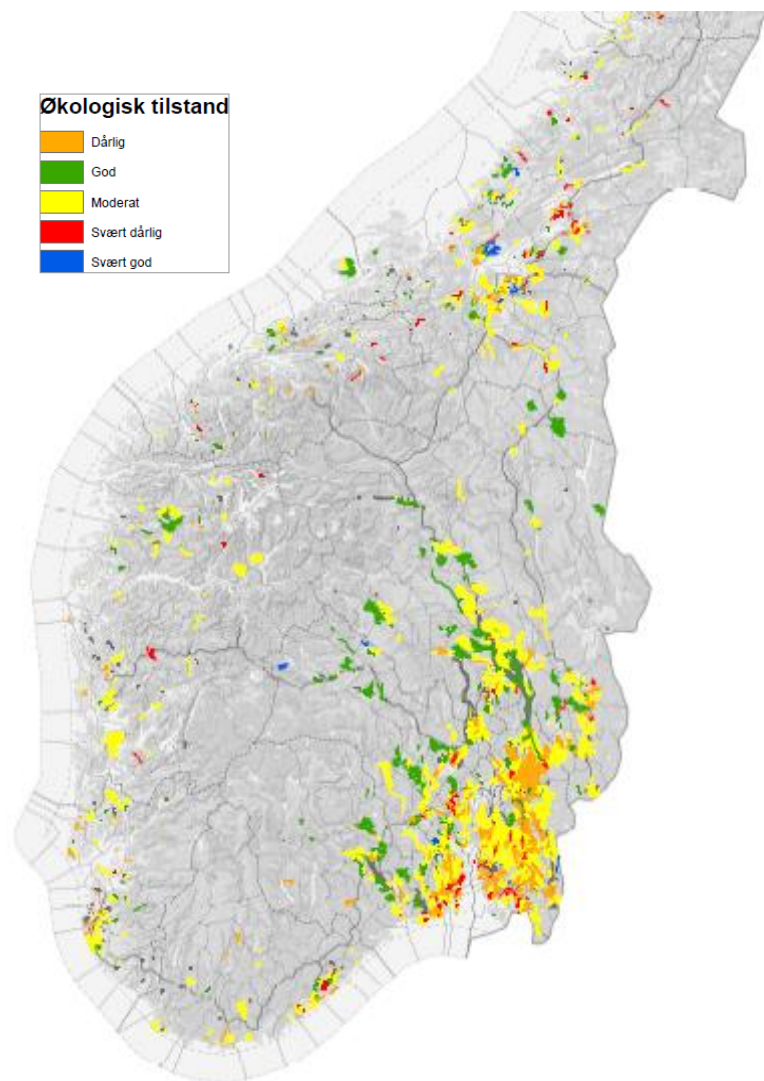

Norsk vannforening
Ny gjødselbrukforskrift og bærekraftig bruk av fosfor

- Når vi vannmiljømålene med nytt
regelverk?

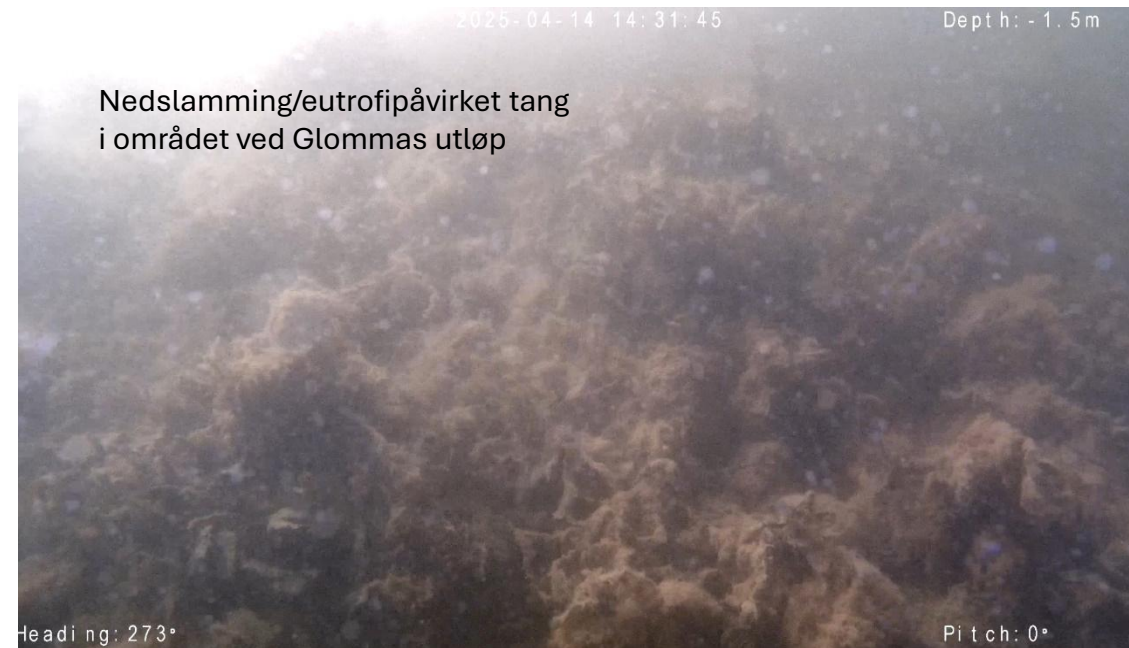
Kristian Moseby, Vannområde Øyeren

Mange innsjøer, elver og Oslofjorden sliter

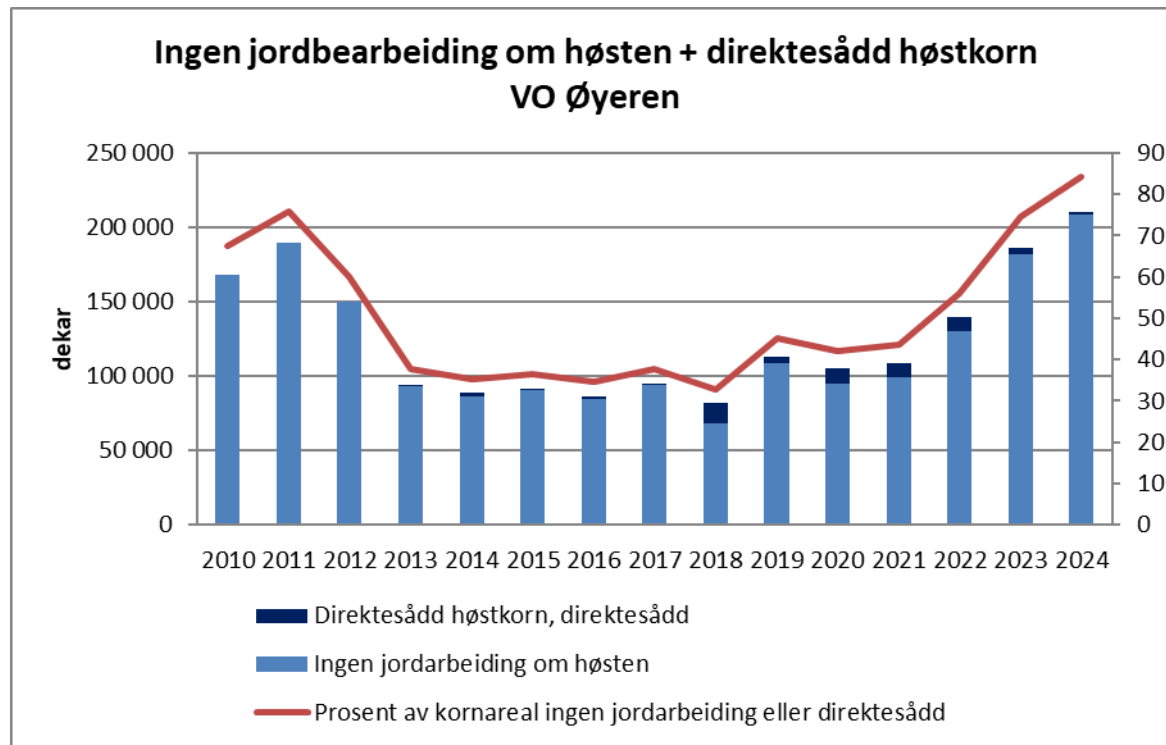

Jordbruks- påvirkede	Svært god	God	Moderat	Dårlig	Svært dårlig	Totalt	Antall dårligere enn god
Elver	31	483	1404	461	192	2 571	2 057
Innsjøer	4	74	250	63	27	418	340

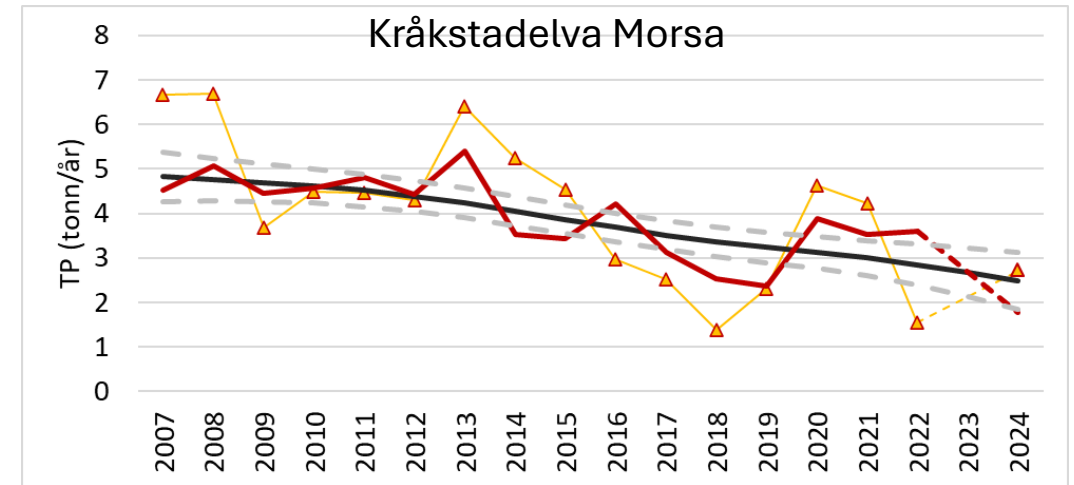
- **Elver:** Jordbruk er 3. største påvirker
- **Innsjøer:** Jordbruk er 4. største påvirker
- **Alle sektorer, inkludert jordbruket og avløp, har en stor jobb å gjøre**

Mange gode tiltak er gjennomført, og de gir effekt...

Kilde: Landbruksdirektoratet

Kilde: NIBIO

NIVA rapport 7744-2022

...men det er enda et godt stykke igjen til miljømålene er nådd

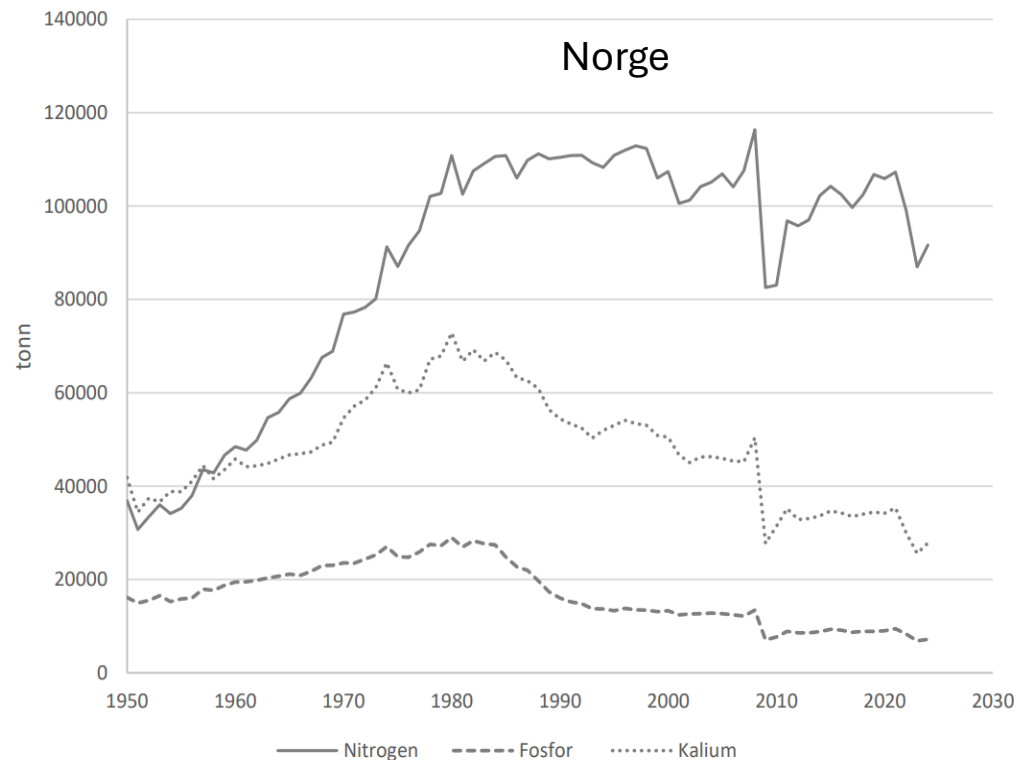
Jordbruket håndterer størst andel av næringsstoffer

- I Oslofjordens nedbørsfelt 2022 omsatt:
 - 5.500 tonn P i mineralgjødsel
 - 3.600 tonn P fra husdyrgjødsel
 - 1250 tonn P fra slam
- Hvis 3 % P per sekk = tilsvarende ca 575.000 storsekker á 600 kg
- Alle andre kilder kommer i tillegg

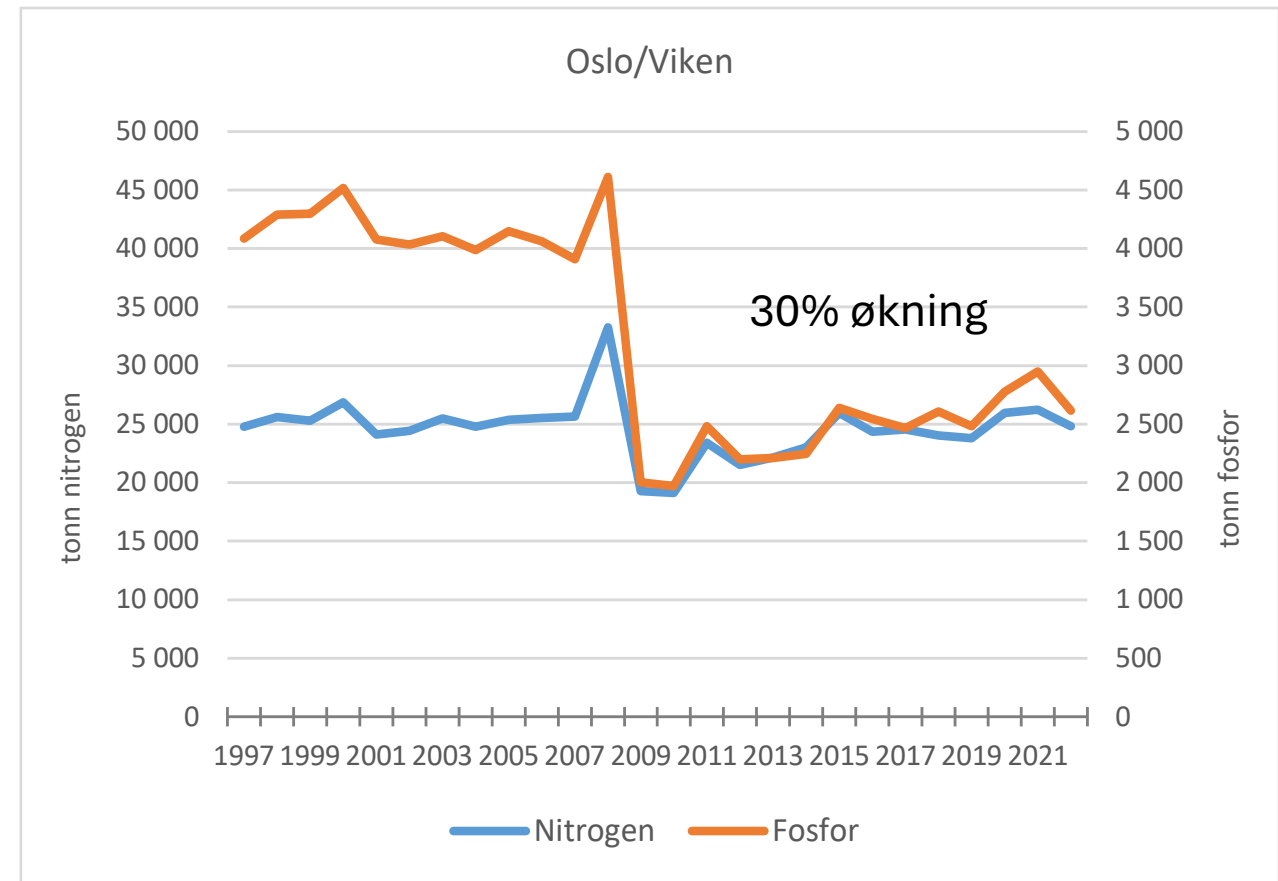

Illustrasjon: Microsoft Copilot 2025

Omsetning av N og P i mineralgjødning øker i noen fylker

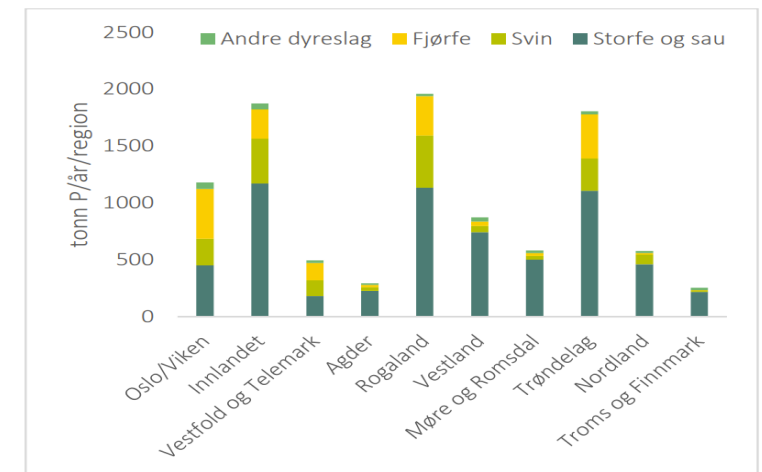
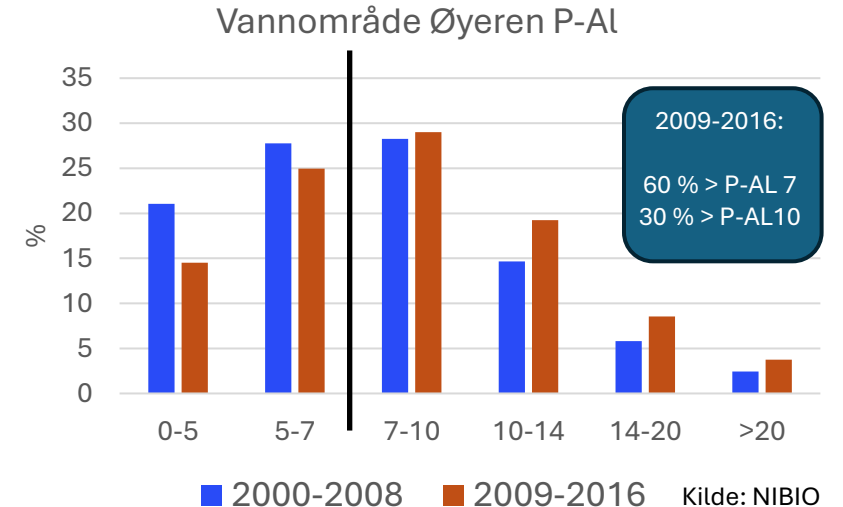

Figur 1. Omsetning av nitrogen, fosfor og kalium i mineralgjødning fra vekstsesongen 1949/1950 til og med vekstsesongen 2023/2024. Omsetning er oppgitt i tonn.

Gjødsles det etter plantenes opptak og behov?

- Fosformengdene (P-AL) i jordbruksjord har økt i noen områder, blant annet vannområde Øyeren og Horten-Aulivassdraget.
- Økende fokus på presisjonsgjødsling og gjødselplanlegging, men følger alle planene og normene?
- Økt omsetning av N og P i mineralgjødsel – og økt P i fra organisk gjødsel (fjørfe) → særdeles stor betydning for vannmiljømåloppnåelse
- **Fortsatt betydelig potensiale for bedre gjødselhåndtering – trendene videre må følges tett**

Kilde: NIBIO rapp. 10 (104) 2024

Nytt gjødselregelverk – bedre vannmiljø?

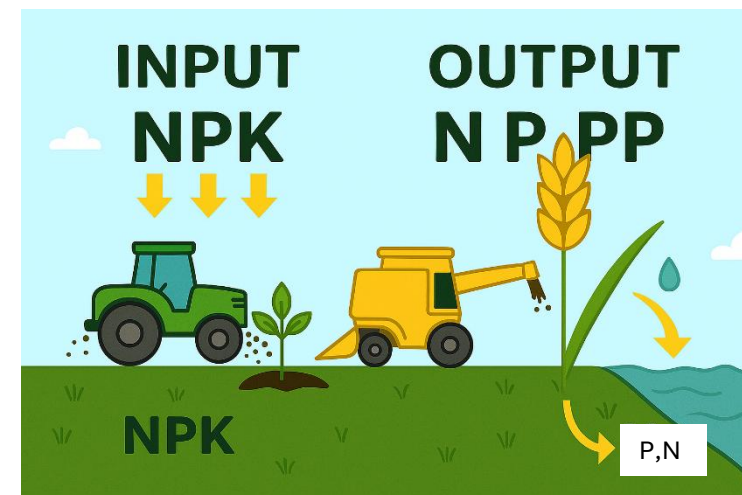
De nye restriksjonene for fosfor er nødvendige for vannmiljøet – balanse gjødsling vil ikke føre til nedgang - § 31 må vurderes

Illustrasjon: Microsoft Copilot 2025

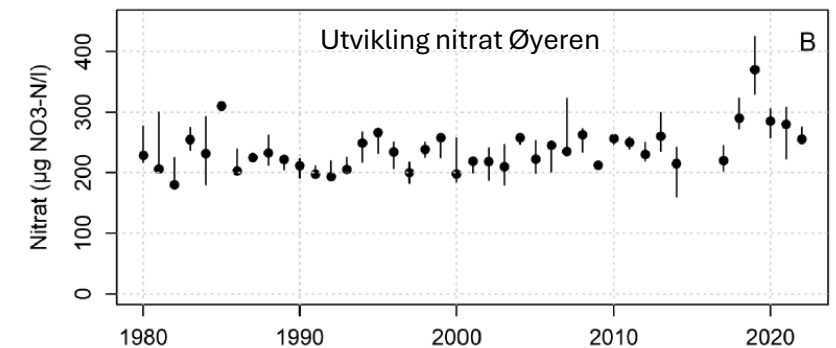
Kilde: www.yara.no

Illustrasjon: Microsoft Copilot 2025

Har vi kontroll på nitrogenbruken?

- Fokus på temaet og positiv dialog i møter med bondenæringen i Østfold og Akershus – Nitrogenmøter ++
- Ny forskrift har **ingen direkte begrensning for nitrogen** som kan tilføres totalt, kun 17 kg N/daa fra husdyrgjødsel → ulogisk
- **Essensielt å få innrapportert bruk av mineralgjødning** – Per tid ikke et generelt krav i nåværende forskrift. Kan innføres ved § 31.
- Vi ser en **økning i nitrat i Øyeren** og noen andre vassdrag
Hva skyldes det?

Kilde: NIVA rapport 8019-2024

Oppsummerende refleksjoner

- Positivt med nytt gjødselregelverk (og regionale miljøkrav), men ikke nok
- Miljømåloppnåelse sterkt avhengig av **langsiktig tiltaksinnsats** og virkemiddelbruk fremover – **Vi er på overtid ift miljømåloppnåelse!**
- **Fremdeles lavthengende svært viktige tiltak** f.eks:
 - Strengere om tillatt total gjødselmengde brukt (§31)
 - Dokumentasjon av mineralgjødselmengder (§31)
 - (kummer, redusere tap via grøfter og drenering)
- **Tilgang på tallgrunnlag** og åpenhet om gjødslingspraksis og avlinger, hva får man ut av gjødselen
- **Tilsyn** og kontroll

Illustrasjon: Microsoft Copilot 2025

Når vi vannmiljømålene med nytt gjødselregelverk?

- Vannforekomster med **dårlig og svært dårlig** tilstand for fosfor har utsatt frist for måloppnåelse til 2033, mange av dem pga høy P-AL i jordbruksjord
- De generelle kravene i den nye forskriften legger opp til balansegjødsling og **vil ikke være tilstrekkelige for nå miljømålene i 2033 eller i framtida**
- **For å tappe ut P i jorda må gjødslingen reduseres kraftig**
- **Hvis vi skal nå vannmiljømålene må Statsforvalteren ta i bruk § 31 og gi forskrifter om strengere krav til bruk av P-gjødsel**

Jordbruks-påvirkede	Svært god	God	Moderat	Dårlig	Svært dårlig	Totalt	Antall dårligere enn god
Elver	31	483	1404	461	192	2 571	2 057
Innsjøer	4	74	250	63	27	418	340

Nasjonale føringer jordbruk 7. april 2025

Strengere krav i ny gjødselbrukforskrift vil bidra til å begrense utviklingen med økende fosfornivåer i jord og høy avrenning til vassdrag. Fosfornivåene er allerede svært høye mange steder. I enkelte av de mest jordbrukspåvirkede vannforekomstene vil trolig ikke de nye kravene føre til at vi når målet om god tilstand innen 2033. Kravene som er fastsatt nasjonalt i den nye forskriften må derfor kombineres med nærmere miljøkrav i særlig eutrofe områder.

For det første må statsforvalternes hjemler etter jordlova til å stille «krav til bestemte jordarbeidingsrutiner eller tiltak for jord»²⁴ tas i bruk i alle områder det er nødvendig for at miljømålene etter vannforskriften nås innen 2033. Slike krav til bestemte jordarbeidingsrutiner er særlig aktuelt i kornområdene og ved dyrking av radkulturer.

Videre må statsforvalteren ta i bruk myndigheten i ny gjødselbrukforskrift § 31 til å gi forskrifter og fatte enkeltvedtak om strengere krav til bruk av gjødsel i områder der de generelle kravene i den nye forskriften ikke vil være tilstrekkelige for at vannforekomstene oppfyller målene i vannforskriften innen 2033. Strengere krav kan blant annet gjelde til hvilken tid eller i hvilke mengder spredning er tillatt.²⁵ Landbruksdirektoratet, i samarbeid

²⁴ Se punkt I i Forskrift 21. desember 2020 nr. 3048 om Delegering av myndighet til å fastsette regionale krav om miljøforsvarlig drift av jordbruksareal til statsforvalteren etter jordlova § 11.

²⁵ Se gjødselbrukforskriften § 31 første ledd bokstav g.